

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: oponentka práce: PhDr. Jaroslava Hasmanová Marhánková, Ph.D.

Název práce: Jak dopadá samostatná a hybridní neformální péče o seniory na pečující rodiny?

Autor/ka práce: Bc. Kateřina Hainzová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Hynek Jeřábek, CSc.

Navržené hodnocení: E

Zdůvodnění vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Autorka si v práci klade za cíl „charakterizovat určité dopady péče o seniory na jejich primární/sekundární a hybridní pečovatele.“ (pp. 3) Dílčí výzkumné otázky jsou dále specifikovány na str. 20 (*Jak se liší dopady neformální péče o seniory na pečující rodiny s ohledem na využití hybridní péče?* a *Jaké jsou rozdíly v různých aspektech života pečovatelů s ohledem na využití hybridní péče?*). Cíl práce považuji za ne zcela šťastně formulovaný. Termín hybridní péče se v odborné literatuře nepoužívá (a už vůbec ne „hybridní pečující“). Autorka tím míní osobní péči, která je doplněna nějakou formou terénní péče. Považuji za velmi relevantní zkoumat, jaký dopad má možnost využívat terénní služby na neformální pečující, předkládaná práce ale bohužel toto téma uchopuje velmi povrchně. Teoretická část práce neposkytuje autorce konceptuální ukotvení, které by mohla v následné analýze využít (jedná se o text, který spíše sumarizuje podmínky péče a její dopad na pečující). To se poté promítá i do velmi popisné analytické části, kde dochází spíše k prezentaci výpovědí než k jejich interpretaci. Prezentovaná zjištění slouží pouze jako ilustrace předpokladů, se kterými autorka do výzkumu vstupovala. Navržené otázky (a způsob, jakým autorka pracuje s daty) nevytěžuje potenciál kvalitativního výzkumu a mnohem lépe by na ně odpověděl design výzkumu kvantitativního.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Ano. Z hlediska konceptuálního ukotvení se ale jedná spíše o literaturu přehledovou. Postrádala jsem texty, které by umožnily i hlubší analytické uchopení konceptu péče.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Autorka v rámci svého výzkumu provedla 14 polostrukturovaných rozhovorů s neformálními pečující (těmi, co využívají terénní služby a těmi, co nikoliv). Úvodní popis postupu výzkumu je zmatečný. Autorka píše, že „*Jsou v ní představeny výzkumné otázky a hypotézy, které jsou základem celého výzkumu. Dále je v ní popsán výzkumný design, respondenti kvantitativního výzkumu a provedená analýza kvantitativních dat. Následně je prezentována metoda sběru kvalitativních dat...*“ (pp. 20). V rámci práce ale žádný kvantitativní výzkum neprobíhal. Autorka před analýzou

formulovala předpoklady, které se zřejmě snaží „testovat“ při analýze kvalitativních dat. Tento postup považuji za ne tak přínosný pro kvalitativní analýzu, nicméně je legitimní. Za zásadní problém však považuji to, že tyto předpoklady jsou formulovány způsobem, který logice a možnostem kvalitativního výzkumu neodpovídá (např. „*Psychické, společenské a ekonomické problémy neformálních pečovateli, kteří nevyužívají hybridní péči jsou podstatně vyšší*“ či „*Vztah neformálního pečovatele se seniorem a jeho rodinou je bez využití hybridní péče více problematický*“ - to není typ otázek, pro které by zvolený design nabízel vhodné možnosti pro zodpovězení). Následná analýza pak sleduje spíše logiku využívání výpovědí participantů/tek jako ilustrativního materiálu (autorka např. na základě dostupné literatury v teoretické části identifikuje typologie důsledků péče jako psychické problémy, sociální problémy...v analytické části pak ke každé této kategorii uvádí několik citací z rozhovorů). To se týká i zapojení rozhovoru s profesionální pečovatelkou (který se znenadání objevuje v závěru analýzy). Zapojení této perspektivy je relevantní, nicméně analýza v tomto případě opět zahrnuje jen převyprávění obsahu rozhovoru.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Práci považuji za velmi popisnou. V závěru se objevují poměrně paušalizující zjištění, pro které ale nenacházím oporu v prezentovaných datech (např. „*Bylo zjištěno, že během procesu péče dochází k postupnému snižování vzájemného sdílení emocí a vyvstávají rostoucí negativní pocity vůči nesoběstačným seniorům. I když konfliktní situace nemusí být na první pohled zřejmé, často se projevují v latentním, skrytém charakteru ve formě negativních emocí. Tento jev zahrnuje postupné oddalování se dospělých dětí od svých rodičů a snižování úrovně otevřenosti ve vzájemných komunikacích*“ pp. 55). Tato zjištění nijak nenavazují na témata prezentovaná v analýze a autorka pro ně nabízí žádnou oporu.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Ano. Na některých místech jsem měla problém identifikovat zdroj dat (str. 7 „*Z výzkumů vyplývá, že pokud je nutné postarat se o seniora, ujme se této role v 92,7 % žena a 83 % muž*“ či str. 55 „*Studie ukazují, že psychické problémy mohou být méně intenzivní, když pečujícím poskytuje pomoc někdo další.*“)

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

V textu se několikrát objevují totožné věty na dvou různých místech (str. 2 a 3, na str. 6 je totožná věta se statistickým údajem uvedena dokonce 2x na stejné stránce). Práce, až na dílčí výtky zmíněné výše, splňuje formální náležitosti.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li nějaké).

Linie mezi „hybridní“ a „neformální“ péčí se mi zdá v práci pojata velmi ostře. V ČR v podstatě využívání terénních služeb nejčastěji znamená, že profesionální pečující přijde několikrát týdně do domácnosti na cca hodinu času zajistit např. osobní hygienu klienta/ky. To je pomoc neocenitelná, nicméně v případě intenzivní 24hodinové neformální péče nemusí mít zas tak zásadní dopad na psychiku pohodu neformálních pečujících (naopak, v případě, že senior/ka je jinak soběstačný/á to ale může mít na neformální pečující zásadní dopad). Práce však mezi různými režimy péče

nerozlišuje. Celá práce se vyznačuje poměrně povšedním pojetím tématu. V práci absentuje konceptuální ukotvení, které by umožňovalo autorce uvažování o péči posunout za typologii různých vykonávaných činností a jejich dopadů (v této souvislosti bych se rovněž přimlouvala za menší rámování dopadu péče jako apriori problematické a tematizaci i pozitivních aspektů, které péče může přinášet). Za největší slabinu textu ale považuji design výzkumu a postup práce s daty. Analýza má v podstatě charakter představení otázky položené participantům/kám v průběhu rozhovoru a prezentace citací.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

Jakým způsobem jste v rámci svého výzkumu sledovala předpoklad, že „Vztah neformálního pečovatele se seniorem a jeho rodinou je bez využití hybridní péče více problematický“ – jak pojmáte zmiňovanou „problematicčnost“ a jak jste s ní analyticky pracovala (tj. co pro vás byla v rámci rozhovorů indikátorem „problematického vztahu“ a jak je podle vás možné srovnávat, kdo z participantů/tek pociťuje vztah jako více problematický)?

Pokud byste měla využít zjištění vašeho výzkumu - je možné identifikovat nějaké odlišnosti v tom, jak pečující využívající terénní služeb a ti, co je nevyužívají, péči prožívají? (hovoří o ní jinak, přiřazují ji ve svém životě odlišné místo, má na jejich každodenní život odlišné dopady..?)

Celkové hodnocení práce: E

Datum: 13.6.2024

Podpis: